

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Зубченко Олександр,
кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

КОМУНІКАТИВНІ ПРАКТИКИ НАСЕЛЕННЯ В ОКУПАЦІЇ

З початку повномасштабної російської агресії у лютому 2022 року на Півдні України ворогу через багаторазову перевагу в особовому складі, озброєнні та військовій техніці вдалося захопити майже всю Херсонську та три чверті території Запорізької області. З перших днів окупації рашисти здійснюють повну інформаційну ізоляцію захоплених земель: вимкнули українське телебачення та радіо, взяли під повний контроль місцеві газети, суттєво обмежили можливості використання українського мобільного зв'язку та інтернету, встановили спеціальну апаратуру для моніторингу та фільтрації онлайн-трафіку. Після фізичного перекриття сполучення із вільною Україною у жовтні 2022 року загарбані території перетворилися на справжнє інформаційне гетто.

Мета таких дій ворога цілком очевидна – генерувати штучну повсякденність, що з одного боку, має переконати місцевих жителів у вигаданих успіхах російської армії на фронті, а з іншого - легітимізувати і посилити ворожу владу, зламати волю до народного спротиву. Для емпіричного дослідження ситуації із використанням мобільного зв'язку за умов страху та терору ми використали метод глибинного інтерв'ю із жителями с. Костирка Херсонської області, що перебувало під окупацією із березня по листопад 2022 р.

Отримані нами дані свідчать, що навіть за умов інформаційної блокади і тотального панування рашистської пропаганди, українці будь-що шукали можливість спілкуватися із рідними. Після приходу кремлівських військ мобільний телефон із атрибуту сучасного життя, засобу праці та розваг перетворюється на єдину можливість зв'язку із неокупованим світом, але водночас – і на джерело постійної небезпеки. «Я свій ховала... А так дзвонили, щоб вони не бачили. Телефони шуршали, якщо найдуть прапор України або десь написано Слава Україні - то таких получиш пиздячки, що почки виригувати будеш» (Альона, 30 років). Поширення набуває практика двох телефонів: кнопкового – для вуличних перевірок та сенсорного – вдома. «У нас один був телефон, кнопочний, який ми не ховали, але вони на нього з такою ухмилкою дивились. А телефон Артёма, я в книжки заховала, а Андрія телефон користувалися і постійно його переховували під кроваті, то під матрац, то під одіяло, то під подушку» (Оксана, 52 роки). Паралельно із цим триває нав'язування

російських сім-карток, що використовуються окупантами як інструмент збору персональних даних: «діти були в Херсоні, то були винуждені купити рус.сімку... я міняла сімку, то туди вставляю, то туди.. були перевірки, вечно ходила мене тіліпало я не знала, що робить. Оце прийшли кажуть – паспорт... а телефон покажите - та будь ласка, там лише фотографії сімейні та рецепти і більш нічого, позаглядають скрізь» (Олена, 55 років).

На тлі активного глушіння рашистами нашої мобільної мережі пошук місць із більш-менш стабільним сигналом стає справжнім квестом: «їздили в Новорайськ, там на кладбіщі ловила связь, там напевно самі янголи нам давали зв'язок» (Любов, 61 рік), «Залазив на кучу гніту або на горищі. Не було зв'язку. Могли в любую хвилину провiрiть» (Микола, 64 роки). Водночас люди добре усвідомлюють, що відверта телефонна розмова відтепер може бути смертельно небезпечною для життя: «ми старалися не говорити по телефону, думали що була прослушка.. дзвоню сестрі в Харків - ти жива?? І все.. боялися говорити.. і вони боялися і ми боялися» (Валентина, 61 рік). По мірі наближення Української армії ворог посилює репресії проти мирного населення: «за розмови могли забрати в Каховку на «коробочку» там людей били, знущалися, десь когось вбивали... приходилось мовчати» (Микола, 64 роки).

Як захисна реакція на переслідування народжується майже оруелівський «новояз»: «Називали руських «сусідами», «колорацькі жуки», «орки», не говорили про них взагалі» (Тетяна, 60 років), «Ми їх називали «гості», як там гості чи приїхали, чи виїхали гості, чи довго ще будуть. А що чують про ваших гостей?» (Оксана, 56 років). Поряд із цим формується жорстка самоцензура телефонних розмов із вільною Україною: «теми щодо того, де окупанти, скільки їх, це було заборонено, ми знали, що вони прослуховували.. могли в любий момент приїхати» (Тетяна, 56 років). Поряд із цим не варто забувати, що мобільний телефон був потужною зброєю, за допомогою якої сотні патріотів із правобережної Херсонщини передавали Силам оборони України координати ворога, фіксували злочини рашистів на тимчасово окупованих територіях та наближали звільнення рідного краю.

Загалом, російська окупація Півдня України призвела до радикальних змін комунікативних практик місцевих жителів. Спочатку нові порядки сприймалися як незрозумілі та страшні, панували соціальна пасивність та апатія. Але навіть найжорсткіші обмеження з часом рутинізуються та починають сприйматися як вимушена, але тимчасова норма. Люди вчаться переховувати сучасні мобільні гаджети, говорити на відсторонені теми, розуміти поміж рядків та крадькома читати новини із українського інтернету.